

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№12
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 1404 sahifa,
2-dekabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekiston sharoitida ayollar ijtimoiy faolligini oshirishda psixologik motivatsiya va o'z-o'zini rivojlantirish strategiyalari	26
<i>Xuseynova Abira Amanovna</i>	
Pragmalinguodidactic Principles in Teaching English for Philologist Students and their Application in Intercultural Communication.....	31
<i>Arzieva Bibi-Sanem Aynazarovna</i>	
Metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan biologiya o'quv materiallarini loyihalash, joriy etish va samaradorligini baholash.....	35
<i>Abdurasulova Gulrux Habibullayevna</i>	
Oligofreniya holatida neyropsixologik tashxislar qo'llanilishining umumiy masalalari	40
<i>Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li, Xojaliyeva Sarvinoz Elyorjon qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarida kreativ kompetensiyani rivojlantirish pedagogik muammo sifatida ...	44
<i>Asatova Dildora Aslamovna</i>	
Ingliz tili o'qish ko'nikmalarini takomillashtirishda autentik manbalarning roli.....	49
<i>Bekmuratova Nargiza Arislanbayevna</i>	
Insuldan keyingi nutqni tiklashda logopedik reabilitatsiya va nevrologik muolajalar integratsiyasi	52
<i>Boltaboyeva Xurshida Sharofiddinovna</i>	
The Concept of Symbols in Linguoculturology	56
<i>Hamraqulova Gulandom Sodiq qizi</i>	
Buyuk ipak yo'li xalqlari o'rtasidagi pedagogik va madaniy aloqalarning vujudga kelishi.....	59
<i>Mirxalilova Nargiza Akbarovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarni bolalarni nutqini o'stirishga bo'lgan kasbiy-pedagogik tayyorgarligini o'stirish	63
<i>Mitaliboyeva Dildora</i>	
Koxlear implantli bolalarning eshituv–nutqiy faolligini oshirishda differensial yondashuv asosida korreksion-pedagogik ish	66
<i>Nartayeva Shahoza Yulchibayevna</i>	
Fasilitatsion yondashuv asosida kichik maktabgacha yoshdagi bolalarda adaptiv ko'nikmalarni rivojlantirishning psixologik-pedagogik mexanizmlari.....	71
<i>Normatova Nilufar Komilovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda disgrafiyasi bo'lgan o'quvchilarda yozish kompetensiyalarini shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari (XIX–XXI asrlarda).....	76
<i>Qaxxorova Saidaxon, Mamarajabova Zulfiya</i>	
Raqamli texnologiyalar va onlayn platformalar orqali olimpiya ta'limini rivojlantirish: yoshlar orasida axloqiy va jismoniy madaniyatni oshirish	80
<i>Qodirov Jurabek Mamatsimonovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sun'iy intellekt bilim va savodxonligini rivojlantiradigan innovatsion jismoniy-interaktiv o'yinlar: pedagogik model.....	83
<i>Quvonova Nodirabegim Shavkat qizi</i>	
“Sab' ai sayyor” asarida qo'llangan onomastik birliklar haqida mulohazalar	87
<i>Gadayev Oybek Yaxshiboyevich, Ravshanova Sharbatoy Rahmatilla qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoq shifokorlarining masofaviy konsultatsiyalari shaxs psixikasi va salomatligiga ta'siri	91
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, Ravshanova Zarnigor Daminovna</i>	
Talabalar ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlardan foydalanish.....	95
<i>Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o'g'li</i>	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali pedagoglarning kreativligini rivojlantirish	99
<i>Saydullayeva Gulasal Umidjon qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar motorikasini rivojlantirishning standart modeli	102
<i>Sirojiddinova Xamidaxon Xasanboy qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning shaxslararo munosabat kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	106
<i>Turg'unova Gulnoza Muhammadjonovna, Xodjiyeva Mahliyo</i>	

Shaxsdagi mehnat motivatsiyasi samaradorligini ta'minlashga xizmat qiluvchi korrelyatsion bog'liqliklar tahlili	109
Xusanov Samariddin Maxmadaminovich	
Auditoriyadan tashqari musiqiy mashg'ulotlarni art-terapiya yordamida tashkil etish asoslari	112
Yarashev Jo'rabek To'rayevich	
Формирование творческого мышления школьников на уроках музыки	117
Габдульманова Ильнура Минисламовна	
Теоретико-методологические основы коллаборативного обучения, кооперативных подходов и интерактивных педагогических методов	119
Жураева Мафтуна Бахтиёр кизи	
Педагогическое колесо как инструмент формирования цифровой компетентности будущих педагогов дошкольного образования.....	124
Уразова М. Б., Усманова У. Б.	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе “школа–махалла” в Узбекистане ..	130
Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли	
Педагогические условия формирования языковой грамотности у учащихся с тяжелыми нарушениями речи.....	135
Юсупова Зулайхо Бахром кизи	
Valeologik tarbiyada o'yin texnologiyalarining ahamiyati.....	139
Berkinova Charos Islomovna	
O'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasi tushunchasi, mazmuni va shakllanishi	142
Buvorayeva Gulruh Shoikrom qizi	
Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida o'qitishning didaktik imkoniyatlari	145
Cho'tboyeva Munisxon Eshpo'lat qizi	
Tabiatga muhabbat: maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar va o'yinlar orqali ekologik tarbiya	150
Ergasheva Umriniso Komilovna	
Zamonaviy ta'lim – talabalar ijtimoiy intellektini shakllantirish omilidir.....	153
Ermatova Gulnoz Pirimovna	
O'zbekistonning eng yangi tarixi fanini o'qitishda pedagogik texnologiyaning o'rni	156
Gazibekova Feruza Hakimovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining raqamli texnologiyalar muhitida tanqidiy va mustaqil fikrlashini rivojlantirish metodikasi	159
Haydarova Feruza Haydar qizi	
Talabalarda ma'naviy-axloqiy fazilatlar va sifatlarni shakllantirish mexanizmi.....	162
Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kasbga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirishda interfaol metodlarni qo'llash texnologiyasi.....	165
Jumayeva Malika Aliyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarda kasbiy-nutq madaniyatini rivojlantirish.....	168
Lutfetdinova Ra'no Xusnetdinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik rivojlanishga zamonaviy yondashuvlar va jahon tajribalari ..	172
Masharipova Barno Erkin qizi, Adilbayeva Dilnoza Adilbay qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida til o'yinlari texnologiyalarining nazariy asoslari.....	175
Masharipova Dilfuza Muxammatjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachisi pedagogik faoliyatining o'ziga xosligi	178
Muhammadiyeva Feruza Turakulovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda aksiologik yondashuvdan foydalanish metodikasi.....	181
Muhiddinova Munira Xayrullayevna	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	184
Narzullayeva Sevara Omonovna	
O'qituvchining muloqot madaniyatini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	187
Nizamova Nodira Paxritdinovna	
Integrativ yondashuv asosida o'quvchilarning nutqiy kompetentligini rivojlantirishning mazmuniy izohlanishi	191
Oysha Qurbonova, Nodira Abduraimova	
Boshlang'ich ta'limda Finlandiya tajribasi	195
Nodira Sherboyeva	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Kutubxonachi kutubxona-axborot xizmati jarayonining yetakchi ishtirokchisi sifatida ..... 198 O'ktam Nosirov Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi..... 204 Rustamova Shoxista Omonjonovna Globallashuv sharoitida axborot-psixologik xavfsizlikni shakllantirish masalalari..... 208 Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li Talabalarga ingliz tilini o'qitishning zamonaviy innovatsion texnologiyalari ..... 212 Sa'dullayeva Rushana Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish ..... 215 Saidova Dilbar Erkinovna Pedagog xodimlarda tolerantlik namoyon bo'lishining determinantlari..... 218 Sattorova Maxliyo Dilmurod qizi Kreativ metodlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ tafakkur va fikrlashni rivojlantirish ..... 223 Sultonboyeva Baxriniso Ilhomjon qizi Artpedagogika texnologiyalaridan foydalanib maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirish metodikasi ..... 226 Xolmatova Fotima Baxtiyor qizi Boshlang'ich ta'limda yashil kompetensiyalarni shakllantirish yo'nalishlari..... 229 Yaqubova Shoira Tog'aymuratovna Emotsional intellektni rivojlantirishning nazariy asoslari..... 233 Yarmatov Raxmboy Baxramovich Boshlang'ich ta'limda o'quv veb-saytlari orqali til kompetentligini rivojlantirish ..... 239 Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Muxammadjonova Diyorabonu Muzaffarjon qizi Языковые изменения в русском языке XXI века: исследование новых слов, сленга, интернет-коммуникации, влияния англицизмов и глобализации на современный русский язык ..... 242 Марупова Дилфуза Давроновна Oliy ta'limda talabalarning ilmiy-tadqiqot faoliyatining maqsad va vazifalari ..... 247 F. R. Xosilova Boshlang'ich ta'lim texnologiya darslarida o'quvchilarni tabiiy materiallar bilan ishlashga o'rgatish ..... 251 Kambarov Nodirjon Sattarovich, Nasirjanova Feruzaxon Alixon qizi Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvining qo'llanilishi va uning samaradorligi..... 256 Abdulazizova Yulduz Abdujabbor qizi Tabiiy fanlarni o'qitishda STEAM yondashuvi asosida kreativlikni rivojlantirish metodikasi ..... 259 Abdullayeva Dilrabo Fayzulla qizi Umumta'lim maktablarida o'quvchilarda shaxs ma'naviy qiyofasini shakllantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari..... 262 Aliyeva Zuxra Tursunboyevna Yosh avlodni madaniy-tarixiy yondashuv asosida tarbiyalashda madaniy-ma'rifiy muassasalarning o'rni.. 265 Aripov Shokirjon Olimovich Ta'limda yangi texnologiya: 4K modeli va uni amalga oshirish yo'llari..... 268 Avliyoqulova Nasiba Choriyevna Badiiy-tarixiy materiallarni ta'lim jarayoniga integratsiyalashning metodologik asoslari..... 272 Baratov Baxtiyorjon Qodirovich Bolaning maktabgacha ta'lim tashkilotiga moslashishida o'yinning roli..... 275 Barno Masharipova Erkin qizi, Zuhrobova Mahliyo Abdulatif qizi Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida integrativ yondoshuvdan foydalanish texnologiyasi ..... 278 Ernazarova Laylo Abdusaitovna, Saidahmadova Gulrux Farrux qizi Bo'lajak tarbiyachilarda metarefleksiv fikrlashni rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari ..... 284 Ismailova Nilufar Isroildjanovna Semantic and Cross-Cultural Features of Food-Based Idioms in Karakalpak and English Languages..... 289 Jiemuratova Gulistan Koshkinbaevna Filolog talabalarida mustaqil fikrlash va qaror qabul qilishni rivojlantirishda metakognitiv yondashuvlarning didaktik mexanizmlari..... 292 Jo'rayeva Dilnoza Ro'zimat qizi Rivojlantiruvchi sohalar kompetensiyalariga integratsion yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash texnologiyasini rivojlantirish ..... 296 Jo'rayeva Zilola Sayfiddin qizi
-------------------------------	---

Psixologlar kasbiy komponentlarini rivojlantirishda matematik usullardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari.....	302
<i>Kuziyeva Dilnura Dilmurotovna</i>	
O'zbekiston metodik maktabida sotsiolingvistik kompetensiyani shakllantirish bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlili	306
<i>Madaminova Gulzira Gulamkadirovna</i>	
Maxsus pedagogika fanlarini o'qitishning nazariy-metodik asoslari	313
<i>Maqsudova Nodira Alijonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishda ertakterapiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	317
<i>Muxiddinova Dilfuza Sherdor qizi</i>	
Nutq madaniyatini shakllantirishda o'qituvchi nutqining roli.....	320
<i>N. Q. Olimova</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	323
<i>Narzullayeva Sevara Omonovna</i>	
O'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirish metodikasi	326
<i>Normirzayeva Maftunaxon Ilyosjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tadqiqot faoliyatini rivojlantirishda intensiv ta'lim texnologiyalarining metodik asoslari.....	329
<i>Oloqulova Farzona Umedillayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi giperaktiv bolalar bilan ishlashda pedagogik kompetentligini oshirish metodikasi.....	332
<i>Raimqulova Sojida Abdusaid qizi</i>	
Talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy asoslari	335
<i>Rustamova Shoxista Omonjonovna</i>	
Inklyuziv ta'limni tashkil etishning xorijiy pedagogik amaliyotdagi modellari	339
<i>Sultonova Zarina Uchqun qizi</i>	
Xalq pedagogikasida ertaklarning tarbiyaviy va ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati: ma'naviy begonalashuvga qarshi tarbiyaviy omil sifatida.....	343
<i>To'xtasinova Farida Davlatali qizi</i>	
B1 darajadagi talabalar uchun xorijiy tilni o'qitishda audiovizual texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirishning metodik asoslari	347
<i>Toshpulatova Shaxsanam Xolmurodovna</i>	
Kontekstli ta'lim va uning boshlang'ich ta'lim matematikasidagi ahamiyati haqida	350
<i>Umarova Nigora Alisherovna</i>	
Oiladagi psixologik muhitning o'spirinlarda to'liqsizlik kompleksi shakllanishiga ta'siri	353
<i>Xalmuratova Dilorom Abdikarimovna</i>	
Ta'limda faktcheking: misinformatsiya va dizinformatsiyaga qarshi kurashishning pedagogik asoslari	356
<i>Xidirova Maftuna Ithom qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini falsafiy va dunyoqarashga tayyorlash omillari	362
<i>Xo'shboqova Farida Komiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq faoliyatini rivojlantirishning lingokognitiv asoslari	370
<i>Xusanova Gulruxsor To'lqin qizi, Aliyeva Muhlis Baxodir qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini oshirish	374
<i>Zokirova Sohobaxon Muxtaraliyevna, Erkinova Nazokatxon Anvarjon qizi</i>	
Эффективность занятий кроссфитом в повышении уровня общей физической подготовленности слушателей института повышения квалификации МВД Республики Узбекистан	377
<i>Албеков Шокир Адилбекович</i>	
Роль торговых и кочевых маршрутов в формировании лингвокультурных заимствований между Хорезмом и Южной Сибирью.....	381
<i>Сатымова Светлана Сатымовна</i>	
Использование искусственного интеллекта в обучении русскому языку как иностранному: проблемы и решения.....	385
<i>Ташева Дилором Салимовна</i>	
Проблемы использования коммуникативного метода в преподавании русского языка студентам	389
<i>Тоджибоева Наргиза Джумабоевна</i>	

Maktab–oila–mahalla hamkorligining qizlar ijtimoiy faolligini oshirishga ta'siri	393
<i>Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi</i>	
Ta'lim tizimida musiqiy madaniyatni takomillashtirishning metodologik imkoniyatlari.....	397
<i>Asqarova Xurshida A'zamjon qizi</i>	
Maktab biologiya kursini o'qitishda dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarning o'zaro bog'liqligi asosida metodologik savodxonlikni shakllantirish.....	404
<i>Azimov Bekjon Ibrohimjon o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tizimida iqtidorli talabalar bilan ishlash samaradorligini ta'minlash usullari.....	407
<i>Delov To'liqin Erkinovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarni badiiy asarlarni janriy xususiyatlariga ko'ra izohli o'qishga o'rgatish	410
<i>Gulmira Abdullayeva</i>	
O'zbekiston bokschilarining dunyo reytingida yetakchi o'rinlarni egallashining asosiy omillari	413
<i>Insapov Ismoil Tuychaliyevich</i>	
Improving Learners' Engagement Through Game-Based Techniques in Language Education	416
<i>Ismailova Ma'rifat Bakhrambek kizi</i>	
STEAM yondashuvi boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning zamonaviy kaliti sifatida	421
<i>Jo'rayeva Nasiba Komil qizi</i>	
O'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashning ijtimoiylashuvi	426
<i>Jo'rayeva Sayyora Vahobjon qizi</i>	
O'smirlarda xarakter aksentuatsiyasining o'ziga bo'lgan ishonch rivojlanishiga ta'sirining psixologik xususiyatlari	429
<i>Jurayev Xaydarjon Odilboyevich</i>	
O'spirinlarda agressiv xulqqa ta'sir qiluvchi omillar	433
<i>Konratbayeva Ayjamal Bazarbayevna</i>	
Rus va o'zbek tillarida chorvachilik terminlarining qiyosiy tahlili.....	436
<i>Kurbanova Guzal Abduraximovna</i>	
Texnologiya darslarida murakkab mexanizmlarni o'qitishning zamonaviy usullari	441
<i>Mamadaliyev Furqat Xolmamatovich</i>	
Umumta'lim maktab o'qituvchilarining sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish usullari	446
<i>Mamatova Fazilat Ixtiyorovna, Xolmirzayeva Zebo Ravshan qizi</i>	
Nutqda badiiy tasviriy vositalardan foydalanish yo'llari.....	450
<i>Murodova Farangis G'anisherovna</i>	
Kichik yoshdagi o'quvchilarning yozma savodxonligini oshirish yo'llari.....	454
<i>N. Abduvaliyeva, M. Odinajonova</i>	
Kichik maktab yoshidagi nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar shaxslararo munosabatini korreksiyalashda ertak terapiyasidan foydalanish	458
<i>Nig'matova Nodirabegim Lutfillo qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	463
<i>O'rinova Ro'zigul Jumanazar qizi</i>	
Voleybol o'yinida blok qo'yish texnikasini o'rgatishda yangi pedagogik yondashuvlar	467
<i>Qambarov Kozimjon</i>	
Texnik yo'nalishda tahsil olayotgan talabalarga ingliz tilini o'qitishning yangi texnologiyalari	472
<i>Babayeva Gulnozaxon Latibjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim sifatini oshirishda pedagog malakasining roli	481
<i>Davlatova Dildora Nuriddinovna</i>	
Talabalarda sog'lom turmush tarzini rivojlantirishning pedagogik tamoyillari	485
<i>Davronov Nurzod Ismoilovich</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar: toifalari va tasniflash mezonlari	490
<i>Djurayeva Sohiba Barat qizi</i>	
Blum taksonomiyasiga asoslanib boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	495
<i>Husenova Aziza Sharipovna</i>	
Tabiiy fan darslari jarayonida o'quvchilarda loyihaviy ishlarni tashkil etish ko'nikmasini shakllantirish	498
<i>Matniyazova Diyora Jumanazarovna</i>	
Boshlang'ich ta'limni modernizatsiya qilishning asosiy yo'nalishlari: innovatsion taraqqiyot, metodik yangiliklar va istiqbollari	501
<i>Nazarova Mohigul Akmalovna, Asatova Mashhura Asomiddin qizi</i>	

Kasbiy pedagogikani shakllantirish va rivojlantirish masalalari	506
<i>Sanaqulov Xamroqul Rizaqulovich</i>	
O'qituvchining shaxsiy fazilatlari va suggestiv kompetentligining o'zaro bog'liqligi	513
<i>Shermatova Manzura Ikromjanovna</i>	
Tez qalamchizgilarda innovatsion texnologiyalarni qo'llash tajribasi	518
<i>Suyunov Navro'z Alisher o'g'li</i>	
Kognitiv tilshunoslik asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini rivojlantirish	523
<i>Teshabiyev Dilmurod Raxmadjonovich, Madazimova Muxlisa Abdurashid qizi</i>	
Kombinatorik masalalar asosida ijodiy topshiriqlarni tuzish va ularning o'quvchilarga ta'siri	526
<i>Toshboyeva Saida Rahmonberdiyevna, Yusupova Latofat Abduqodir qizi</i>	
Linguodidactic Foundations for Enhancing Professional Competence in Practice-Oriented Language Education	530
<i>Uktamova Navruza Botir qizi</i>	
Audiovizual usul qo'llanilganda o'quvchilarning til ko'nikmalaridagi o'zgarishlarni baholash	535
<i>Umarov Aziz Avazovich</i>	
Ona tili – ART texnologiya va kreativlik fanida so'z san'atining omili sifatida	540
<i>X. Sanaqulov, Sh. Nurmatova</i>	
Etnopedagogik yondashuvning boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiylashuv jarayoniga ta'siri	543
<i>Xamroqulova Xilola Qosimjon qizi</i>	
Ajdodlarimiz o'g'itlari asosida o'quvchi-yoshlarda axloqiy sifatlarni shakllantirish texnologiyasi	547
<i>Xatamova Nilufar Xaydarovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ o'qish madaniyatini rivojlantirishda generativ sun'iy intellekt texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari	550
<i>Xayitova Firuza Abdullayevna</i>	
Rivojlangan mamlakatlarda maktabgacha ta'limning mazmuni va tarixiy taraqqiyoti	554
<i>Yoziyeva Umida Lutfullayevna</i>	
O'quv vaziyatlarini loyihalash orqali talabalar o'quv faolligini oshirish	558
<i>Zakirova Dilfuza Sayidolimovna</i>	
O'quvchilar orasida jismoniy faollikni oshirish uchun yangi ilmiy yondashuvlar	561
<i>Zaynobidinov Dilshodbek Qobilovich</i>	
Активные методы обучения как коммуникационная основа современного урока	566
<i>Ахмедова Мукаддас Ходиматовна</i>	
Инклюзия как путь к равным возможностям: развитие системы образования Узбекистана	570
<i>Баротова Шохсанам Бахтиёр кизи, Мауш Ребия Джамshedовна, Мурадова Дилфуза Махмудовна</i>	
“Qurilish konstruksiyalari” fanini o'qitishda kasbiy-amaliy kompetentlikni rivojlantirish	576
<i>No'manova Soxiba Ergashboyevna</i>	
Креативный педагогический подход в музыкально-теоретических и практических занятиях по искусству макама	582
<i>Нурматова Фируза Муминовна</i>	
Система упражнений по методике обучения средствам речевой выразительности узбекского языка	587
<i>Фаттахова Д. А.</i>	
Oliy ta'limda kompetensiyaga asoslangan o'qitish modellari	592
<i>Ernazarov Alisher Ergashevich, Chinqulova Gulmehra</i>	
The Concept of Symbols in Linguoculturology	598
<i>Hamraqulova Gulandom Sodiq qizi</i>	
Raqamli o'yinlarga (mobile games) qaramlikning kognitiv samaradorlikka salbiy ta'siri	601
<i>Turamov Muhammadzohid Rustamjon o'g'li</i>	
OTM talabalarini vatanparvarlik ruhida tarbiyalash asosida ilmiy tadqiqot ishlariga yo'naltirishning zamonaviy metodlari	605
<i>Sobirov Zahridin Sadriddinovich</i>	
Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarda kiriyativlikni rivojlantirish	609
<i>Qo'chqarov Mirzavali Qo'zibayevich</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilarining axloqiy tarbiyasini shakllantirish	613
<i>Yaqubova Dinora Bahodirovna</i>	
Zamonaviy ta'lim tizimida AR (Augmented Reality) texnologiyalarining qo'llanilishi	617
<i>Abdumo'minov Burxonjon Sunnatillo o'g'li</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	The Role of Psychological Support in the Formation of Students' Socio-Emotional Competence in Preschool Education ..... 622 <i>Kamol'dinova Diyora Jaloliddin qizi</i>
	Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish metodikasi ..... 626 <i>Xudoynazarova Moxira Xakimovna</i>
	Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalarda tanqidiy fikrlash qobiliyatini metodlar orqali rivojlantirish ..... 629 <i>Ro'zmetov Ravshan Sharipbayevich</i>
	Bo'lajak tarbiyachilarda muloqot madaniyatini tarbiyalash ..... 633 <i>Uljayeva Sevara Abdirazzoqovna</i>
	Kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan zamonaviy darsliklar tuzilishi va mazmuni ..... 638 <i>Po'latova Marjona Inomjon qizi</i>
	STEAM ta'lim texnologiyasini maktabgacha ta'limida qo'llash bo'yicha xorijiy tajribalar ..... 643 <i>Saidova Nigora Olimovna, Pirmatova Zaynabxon Elmurod qizi</i>
	Raqamli texnologiyalar vositasida bo'lajak tarbiyachilarning pedagogik muloqot madaniyatini rivojlantirish ..... 646 <i>Ergasheva Sunbula Baxtiyor qizi</i>
	O'quvchilarda ijtimoiy tarmoqlarga qaramlikning shakllanishi va uning dolzarb muammolari ..... 650 <i>Gaparova Mastona Safaraliyevna</i>
	Adabiyot darslarini o'qitishda 5E modelidan foydalanish ..... 654 <i>Abdiraupova Zarnigor Abdinabi qizi</i>
	Oliy ta'limda kompetensiyaga asoslangan o'qitish modellari ..... 657 <i>Ernazarov Alisher Ergashovich, Chinqulova Gulmehra</i>
	Traditional Techniques and Modern Approaches in the Production of National Costumes ..... 665 <i>Jabborova Dilshoda Xolmamat qizi</i>
	Pedagogik platformalar va kognitiv-didaktik yondashuvlar integratsiyasi yordamida talabalarning kasbiy tayyorgarlik tizimini yangi bosqichga olib chiqish ..... 668 <i>Raxmonov Omadjon Mamasidiq o'g'li</i>
	Aqli zaif o'quvchilarda disgrafiyani bartaraf etishda assistiv texnologiyalarning ahamiyati ..... 672 <i>Usmonov Umid Allayorivich</i>
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tayanch hayotiy kompetensiyalarni shakllantirish ..... 676 <i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Akbarova Sarvinoz Sadriddinovna</i>
	Tadqiqotchilik kompetentligi pedagogik muammo sifatida ..... 681 <i>Ergashev Nozim Nabiyeovich</i>
	Teaching Reading to Young Learners: Essential Principles for Primary School Teachers ..... 684 <i>Toshtanova Maftuna Xamidjon qizi</i>
	Tarmoq qurilmalari va tizimlarini boshqarish modulini o'qitish orqali o'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash ..... 687 <i>Karimova Charos Abduhalim qizi</i>
	Maktabgacha yoshdagi bolalarda og'zaki nutq rivojlanishining psixolingvistik asoslari ..... 691 <i>Musayeva Nafisa Kudratovna, Muxammadova Saodat Muzaffar qizi</i>
	"Kasbiy ma'naviyat" fani bo'lajak pedagoglarda ma'naviy-axloqiy kompetensiyalarni intensiv rivojlantirish omili ..... 695 <i>Ismoilov Yoqubjon Quchqarboyevich</i>
	Yapon tilini o'rgatishda talabalarning gapirish ko'nikmasini rivojlantirish: tamoyillar, bosqichlar va innovatsion usullar ..... 699 <i>Baqoyev Navro'zjon Abdullo o'g'li</i>
	Texnologik ta'lim jarayonida ixtirochilik va loyihalashtirish kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari ..... 705 <i>Zokirova Nargiza Akbarjonovna</i>
	Bo'lajak pedagoglarda kasbiy kompetentlikni shakllantirishning psixologik asoslari ..... 710 <i>Eshnazarova Farida Jo'raqulovna</i>
	Ta'lim islohotlari sharoitida genderni yo'naltirilgan ta'limni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari ..... 714 <i>Yaxyayeva Sojida Abduraximovna</i>
	Ko'rsatish olmoshlarining vazifaviy uslublarda qo'llanilishi ..... 718 <i>Berdiyeva Malika</i>
	Nazorat turlari orqali o'quvchilarning savodxonlik kompensatsiyasini shakllantirish ..... 721 <i>Xoldarova Irodaxon Valijonovna, Jo'rayeva Shodiya Kenjaali qizi</i>

Zamonaviy boshlang'ich ta'limni modernizatsiya qilish sharoitida o'quvchilarda lug'atlar bilan ishlash kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	726
Buvajonova Mohiraxon Usmonali qizi	
Boshlang'ich ta'limni modernizatsiya qilishning asosiy yo'nalishlari: innovatsion taraqqiyot, metodik yangiliklar va istiqbollari	731
Nazarova Mohigul Akmalovna	
Maktab va pedagogika institutlari o'rtasida amaliyotga yo'naltirilgan dual ta'lim modelini takomillashtirish: muammolar va yechimlar	736
Arabova Muxiba Bazarovna	
Помощь советского государства в подготовке кадров для арабских государств	740
Хомидова Камола	
Место Узбекистана в развитии культурной сферы Советского союза во второй половине XX века ..	744
Бекназаров Собиржон	
Toshkent xalqaro kinofestivallarining Arab davlatlari va Afrika mamlakatlari kinosan'atida tutgan o'rni	748
Sharifov Shoxjaxon To'liqinjon o'g'li	
Ekonometrika fanini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning nazariy asoslari va istiqbollari	752
Bobonorova Qundizxon Quralbay qizi	
O'quvchi faolligini oshirishda jadid maktablari tajribasi va faol ta'lim metodlarining integrativ qo'llanilishi ..	759
Bobonazarov Orif Abrayqulovich	
Влияние гендерной лингвистики на развитие психолингвистических исследований в Узбекистане ..	764
Мусаева Елена Казимовна	
Psixik rivojlanishni tashxislashda psixofiziologik usullardan foydalanish samaradorligi	767
Sh. L. Rahmonova	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	770
Saidova Dilbar Erkinovna	
Ingliz tili o'qitishda integrativ (CLIL) texnologiyasining boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun mos modellarini ishlab chiqish	773
Xakimova Xosiyat Jurayevna	
Rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda sun'iy intellektdan foydalanish usullari	776
Mirzayeva Faroxat Odiljonovna, Odiljonova Shoxsanam Abdug'appon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida jismoniy sifatlarni rivojlantirishda innovatsion o'yin metodlarining ahamiyati	785
Ikromov Ilxom Muxamadrasimovich	
Tabiat tasvirining adabiy janrlarga ko'ra o'ziga xosliklari	790
Fozilova Mohigul Farxodovna	
Методические подходы к развитию прагматической компетентности старшеклассников на основе чтения аутентичных материалов	794
Исаматдинова Машхура Икромжон кизи	
O'zbek tilida "zahar" konseptining leksik-semantik va pragmatik xususiyatlari	799
Shokirov Sherhali Ibrohimovich, Baxramov Xabibillo Sadikovich	
Integrativ modulli o'qitish tizimi samaradorligining miqdoriy va sifat tahlili	803
Nurmanova Nazira	
Sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishda STEAM ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati	807
Toshova Shaxnoza Tojidorovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining boshlang'ich sinf o'quvchilariga harakatga doir masalalarni klaster metodida o'rgatish	811
Badalov Dilmurod Abdixalilovich	
Ona tili darslarida o'quv lug'atlaridan foydalanishning o'quvchilarning og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirishdagi didaktik asoslari	817
Ahmedova Adiba Ulug'bek qizi	
Philosophical Aspects and Analysis of the Regularities of the Formation of Geo-Economic Thinking	822
Ubaydullayev Islomjon Abdullayevich	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini sun'iy intellekt texnologiyalaridan samarali foydalanishga tayyorlashning pedagogik asoslari	826
Xudayqulova Fazilat Bo'riyevna	

Boshlang'ich ta'lim va tarbiya jarayonida o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda ommaviy axborot vositalarining (Media/Mass Communication) roli.....	831
Bo'ronova Dilrabo Ne'matullayevna	
Inkluziv maktab sharoitida kichik maktab yoshidagi bolalarda ijtimoiy-perseptiv tajribani shakllantirish	835
Karimova Zulfiya Abduraxmanovna	
TEACCH konsepsiyasi – autizm va kommunikativ buzilishlari bo'lgan bolalarni davolash va o'qitish dasturi.....	839
Murodova Sarvigul Raxim qizi	
Модернизация кадровой политики дошкольных учреждений через инновационные мониторинговые механизмы	843
Ким Нигора Каримовна	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining metodik kompetentligini ergonomik yondashuv asosida rivojlantirish	847
Usmonova Xafiza	
Pedagogik improvizatsiya asosida talabalar o'quv faoliyatini rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	852
Ergasheva Muhayyoxon G'anijonovna	
Talabalar orasida ilmiy-pedagogik tadqiqotlarni tashkil etish va o'tkazish	857
Nurmatova Madina Odiljon qizi, Qo'shoqova Farangiz Azizbek qizi	
O'quvchi-yoshlarni oilaga nisbatan ma'naviy-axloqiy va qadriyatli munosabatlarga tayyorlash – ijtimoiy-pedagogik zaruriyat sifatida	861
Xaydarov Oxunjon Murodjonovich	
Talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda mustaqil ta'limning ilmiy-metodik ahamiyati	866
B. Normamatova	
Talabalarda pedagogik e'tiqodni shakllantirishning variativ modeli va uning asosiy komponentlari	869
Bahranova Hulkar Bahran qizi	
Konvensial yondashuv asosida talabalarni mustaqil ta'lim olish samaradorligining didaktik imkoniyatlarini rivojlantirish.....	872
Berdiyev Bahodir Ravshanovich	
Kontekstli yondashuvga asoslangan o'quv-ijodiy faoliyatning turlari	875
Botirova Zilola Nodirovna	
Raqamli texnologiyalar vositasida bo'lajak tarbiyachilarning pedagogik muloqot madaniyatini rivojlantirish.....	878
Ergasheva Sunbula Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich sinflarida ta'lim o'quvchilarga sonlar haqida ma'lumot berish	882
Hakimova Zulfizar Umrzoq qizi	
Biologiya ta'limida elektron ta'lim (E-Learning) va aralash ta'lim (Blended Learning) texnologiyalarining samaradorligini tahlil qilish.....	886
Kozimov Akbarjon A'zamjon o'g'li	
Alisher Navoiy asarlarida ma'naviy-axloqiy tarbiyaga oid fikrlari tahlili.....	891
M. Ibragimova	
Integratsiyalashgan dars ta'limiy faoliyat samaradaorligini ta'minlovchi muhim omil sifatida	894
Mahmatqulova Xosiyat Bobomurod qizi	
Tarbiyalanuvchilarni xalq og'zaki ijodi namunalari asosida ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning mazmunini ochib berish.....	897
Murodillayeva Durdona Dilmurodovna	
Sun'iy intellekt davrida bolalar adabiyoti: raqamli qahramonlar, interaktiv ertaklar va bolaning ijodiy tafakkuri rivoji	900
Normurodova Nigora Abdusattorovna, Sharipova Iroda Rashid qizi	
Qadimgi va o'rta asr mutafakkirlarining matematika fanining shakllanishi va rivojlanishidagi o'rni	903
Quvvatova Ozoda Gulbek qizi	
Shaxs xolistik rivojlanishi – psixologik-pedagogik muammo sifatida	906
Rashidova Xurriyat Sulaymonovna	
Bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishning psixologik-pedagogik asoslari.....	908
Ravshanova Kamola Toxirovna	
Matematikaga rivojiga ulkan hissa qo'shgan olimlar	911
To'rayeva Kamola Vosidjon qizi	

Umumiy o'rta ta'limda mexanika masalalarini yechish metodikasi va o'qitish jarayonining didaktik asoslari	914
Toxirova Maxfuzaxon Otaqo'ziyevna	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachi-pedagogalarining kasbiy-axloqiy kompetentligini rivojlantirish	916
Xabibullayeva Sayyoraxon Maxamadali qizi	
TRIZ va kreativ pedagogika: boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirish	919
Ortiqova Zulfiya Nurmaxammatovna, Fayzullayeva Nazokat Uchqunovna	
Maktab ta'limi uchun mobil ilova yaratishda MIT APP inventor platformasidan foydalanish	922
Tangirov Xurram Ergashevich, Xo'jamqulova Dilso'z Bahodir qizi	
Pedagogical Methods for Improving Students' Creative Thinking as they Learn	927
Akhmedov Alisher Astanovich, Yarmuhamedov Nabijon	
Implementation Outcomes and Development Prospects of the Social And Legal Club in the Secondary Vocational Education System as a Tool for Delivering Social Services	932
Makhmudova UgiLOY Baxtiyarovna	
Educational Physics Experiments: Methods and Didactic Strategies for Developing Critical Thinking in Students	935
Chakkanov Fakhriddin Xusanovich	
Current Research and Suggestions on The Impact of Physical Activity on Adolescents' Mental Health	938
Irgashev Shokhrukh Khasanovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida tarbiyachi shaxsiga qo'yiladigan zamonaviy pedagogik talablar	941
Gaziyeva Nigora shamsiddinovna, Abdiraxmonova Nilufar Muxiddinovna	
Eshituv va fonematik idrokni rivojlantirishda neyropsixologik o'yin usullari	945
Lutfullayeva Sadoqat Muzaffar qizi, Axmedova Zuxra Mirzabekovna	
Metodlarning turlari va nazariy asoslari	948
Murodova Durdona Rayimjon qizi, Ashurova Hulkaroy Ma'rufjon qizi	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining tizimli tafakkurini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash samaradorligini aniqlash: pedagogik tajriba-sinov natijalari va matematik-statistik tahlil	952
Mustafaqulova Dildora Ismatullayevna	
Raqamli texnologiya ta'limga imkoniyatmi yoki xavf?	960
Otanazarova Mehriniso Abdusharif qizi	
Zamonaviy sharoitlarda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni olib borish uslubiyoti va unga qo'yilayotgan talablar ...	963
Ortiqova Nargiza Akramovna, Suvonqulova Muxabbat Otamurot qizi	
Interactive Grammar Learning Methods and their Significance for Non-Philological Education Students .	969
Almatova Umida Islomovna	
Berilganlar bazasi konsepsiyalarining evolyutsiyasi va zamonaviy rivojlanish bosqichlari	975
Nosirova Shohista Elmurodovna	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda milliy g'urur hissini shakllantirishda tarbiyachining pedagogik ahamiyati	980
Kadirova Shaxnoza Xudoyberdiyevna	
Autentik matnlar orqali o'quvchilarda o'qishga motivatsiya shakllantirish	987
Usmonova Gulhumor Qo'ldashboy qizi	
Zamonaviy ta'lim tizimida "Aralash ta'lim (Blended Learning)" texnologiyasining joriy etilishi	991
Sh. D. Ablakulov	
Ko'paytirish amalini o'rgatishga zamonaviy yondashuv (suv vositasida)	995
Ismoilov Bobur Toxirovich	
WEB dasturlash fanining ahamiyati va rivojlanish tendensiyalari	1000
Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Abdullayev Javohirbek Zokirjon o'g'li	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida metakognitiv kompetentlikni rivojlantirishning nazariy-metodik xususiyatlari	1005
Sattorova Go'zalxon Mamadaminovna	
Reflective Technologies of Development of Sanogen Thinking in Students	1010
Ismailov Murodulla Kahramonovich	
Tinglab tushunish ko'nikmasini rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlarini takomillashtirishning pedagogik-psixologik asoslari	1014
Avazova Farangiz Ixtiyor qizi	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Surxon adabiy maktabi: Usmon Azim va Shafolat Rahmatulla Termiziy ijodi..... 1022 <i>Xolboyeva Dilafuz Xayrulla qizi</i>
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy mazmundagi masalalar asosida ijodiy fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish ..... 1026 <i>Ahmadjonova Intizor Iqboljon qizi, Dehqonova Mahliyo Shuhrat qizi</i>
	Tarbiyalanuvchilarda miqdor va son tushunchalariga doir ta'limiy o'yin faoliyatlari jarayonida ixtiyoriy diqqatini shakllantirish..... 1030 <i>Quysinova Shahlo Nasim qizi</i>
	Alaliyali bolalar bilan logopedik ishning tizimli yondashuvi ..... 1035 <i>Irkinova Irodaxon Temirovna</i>
	Raqamli texnologiyalar yordamida o'quvchilarni eshitish va talaffuzga paralel ravishda rivojlantirish: integratsiyalashgan yondashuv ..... 1040 <i>Raximova Mahliyo Xasanboy qizi</i>
	Gender xususiyatlarning ijtimoiy shartlangan ko'rinishlari ..... 1043 <i>Yulduzxon Mirzaaxmedova</i>
	Oliy ta'limda muhandislik fizikasi fanini o'qitishning didaktik imkoniyatlarini takomillashtirish ..... 1047 <i>Butayeva Nargiza Buriboyovna</i>
	Bo'lajak o'qituvchilarning kreativ kompetentligini integrativ yondashuv asosida shakllantirish modeli..... 1051 <i>Askarova Zilolaxon Nurmuhamadovna</i>
	Sun'iy intellekt asosida ta'limni individuallashtirishning pedagogik asoslari ..... 1055 <i>Abdullayev Alibek Qodiraliyevich, Toxirova Muattarxon Isroil qizi</i>
	Matematik fizika tenglamalari fanini o'qitishda yuqori tartibli differensial tenglamalar bo'limining o'rni va ahamiyati ..... 1060 <i>Murzambetova Mexriban Begdullayevna</i>
	Boshlang'ich sinf o'quvchilari tarbiyasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etish metodikasi ..... 1064 <i>Fayziyeva Madinabonu Sohibjon qizi</i>
	O'tkir Hoshimovning realistik xarakter yaratish mahorati..... 1070 <i>Nortojiyev Muxammad</i>
	Bolalar adabiyoti asarlarini tahlil qilishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning imkoniyatlari ..... 1073 <i>Xujamqulova Iroda Faxriddinovna</i>
	O'quv jarayoni ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning bolalarda bilish faolligini rivojlantirishdagi ahamiyati ..... 1078 <i>Achilov Obid Muzrobovich</i>
	Maktab o'quvchilarida mustaqil ta'limni tashkil etish, o'tkazish va baholash metodikasi..... 1083 <i>Musayeva Gulnoza Yo'ldosh qizi</i>
	Bo'lg'usi pedagoglarda estetik kompetensiyani rivojlantirish pedagogik muammo sifatida..... 1087 <i>Bozorova O'g'iloy Komilovna</i>
	"Testkari teorema" innovatsion pedagogik texnologiyasi ..... 1093 <i>Yandasheva Sevara Ne'matjonovna</i>
	Technologies for Forming Students' Communicative Competence Based on Interdisciplinary Integration..... 1096 <i>Umida Eshmirzayevna Mamatkulova</i>
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirishda elementar matematikaning o'rni ..... 1101 <i>Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li, Badridinov Nusratbek Xusniddin o'g'li</i>
	Zamonaviy muhandisni tayyorlash texnologiyasi – kasbiy kompetentlikni shakllantirish imperativi sifatida ..... 1105 <i>Axmedova Aziza Shokir qizi</i>
	Yengil atletika sportchilarida yadro itqitish harakati biomexanik ko'rsatkichlarining texnik samaradorlikka ta'siri ..... 1110 <i>Djabbarov Axror Islomovich</i>
	Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining sun'iy intellektdan foydalanish kompetensiyasini shakllantirish ..... 1114 <i>Artikova Nargiz Shuxratovna</i>
	O'quvchilarni tayanch hayotiy kompetensiyalar orqali iqtisodiy bilimlarini shakllantirish ..... 1118 <i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Sayfullayeva Dilnoza Amrullayevna</i>
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirishda interfaol ta'lim metodlarining pedagogik samaradorligi..... 1123 <i>Ortiqova Zulfiya Nurmaxamatovna, Oripova Shaxzodaxon Otamurod qizi</i>

Integrativ yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarni ma'naviy tarbiya faoliyatiga tayyorlashning pedagogik mexanizmlari.....	1127
Rahmatjonzoda Ahrorjon Ahmad o'g'li	
Ta'lim transformatsiyasi sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish pedagogik muammo sifatida	1130
Beknazarova Muxlisa O'tkir qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda oila va maktab hamkorligi	1135
Mamadaliyeva Gavxarxon Asiljonovna	
Pedagogik amaliyotda pedagogik mahoratni rivojlantirishning nazariy–amaliy asoslari	1139
Yunusova Feruza Maxamadolim qizi	
O'quvchilarda milliy xarakter xususiyatlarini rivojlantirishning pedagogik aspektlari	1143
Hasanova Gulmira Hoshimjanovna	
Maktab yoshidagi o'quvchilarga she'riy asarlarni o'qitishga doir ayrim metodlar (O. Matjonning "Orolga yordam" she'ri asosida).....	1147
Alxiyeva Sitora Raximqul qizi	
Sport travmalaridan keyingi reabilitatsiyada jismoniy tarbiya vositalaridan foydalanishning nazariy va amaliy asoslari	1150
Begimqulov Oltiboy Jo'rayevich	
Demografik vaziyatning mohiyati va tarkibi	1155
Bomurodov Sanjar Bekmurodovich	
Problems of Developing the Terminology System of the Uzbek Language.....	1159
Dilnoza Yuldasheva Bekmurodovna	
Tarbiya darslarida guruh va jamoaviy o'yinlar orqali muloqot madaniyatini shakllantirish	1163
Menlibayeva Azima Oralbayevna	
Raqamlashtirilgan ta'limda talabalarni tanqidiy fikrlash asosida kommunikativ kompetentligini rivojlantirish texnologiyalari.....	1166
Nuritdinova Xurshida Narpulatovna	
Raqamli ta'lim vositalarining boshlang'ich ta'limdagi afzalliklari	1169
Sattorova Mohira	
The Importance of Teaching Physics Through Modern Educational Trends	1172
Sharofutdinov Ikboljon Usmonjon ugli	
Maktabgacha ta'lim pedagoglarining kasbiy rivojlanishida gender rollar nazariyasining amaliy ahamiyati	1176
Tolipova Noilaxon Nodir qizi	
Interfaol metodlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik madaniyatini shakllantirish	1183
Umida Bovanova Abdurahobovna, Bo'riboeva Navbahor Faxriddinov	
Zamonaviy ilg'or xorijiy tajribalar asosida qon aylanish tizimi mavzusini o'qitishning innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari	1186
Xaqberdiyeva Sh. T.	
Ingliz tili darslarida kreativlikni oshirishda kuzatiladigan muammolar va ularni yechishga doir pedagogik yondashuvlar.....	1190
Yusupov Lutfullo Sayitturayevich	
Informatika fanini o'qitishda qo'llaniladigan innovatsion ta'lim texnologiyalari ("Axborotlarni kodlash" mavzusi misolida).....	1194
Temirova Gulbahor G'ulomovna, Yusupova Nodira Nurdinovna	
Boshlang'ich ta'limda o'quv veb-saytlari orqali til kompetentligini rivojlantirish	1201
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Muxammadjonova Diyorabonu Muzaffarjon qizi	
Innovatsion ta'lim sharoitida "maktabgacha ta'limda menejment" fanini o'qitishning didaktik imkoniyatlari	1204
Astanakulova Manzura Buribayevna	
Milliy qadriyatlar vositasida o'quvchilarni chet tili o'rganish qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	1209
Toshturdiyeva Xurshida Erkinovna, Elmurodova Dildora Erkinovna	
Talabalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirishda individual yondashuvning nazariy asoslari	1212
Islomov Eldor Yusupovich	
Pedagogik jarayon subyektlarining intellektual imkoniyatlarini diagnostik o'rganish va korreksiyalash metodikasini takomillashtirish.....	1215
Sattorova Malikaxon Abdug'affor qizi	
Языковые изменения в русском языке XXI века: исследование новых слов, сленга, интернет-коммуникации, влияния англицизмов и глобализации на современный русский язык	1220
Марупова Дилфуза Давроновна	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Ta'lim jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarni mantiqiy fikrlashga o'rgatish ..... 1226 <i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Bahodirova Mohinur Azamat qizi</i>
	Buxoro xonlariga pir bo'lgan Dahbediyar ..... 1231 <i>Kandaxarov Anvarjon Xasanovich</i>
	Formativ baholash natijalaridan ta'lim sifatini yaxshilashda foydalanish ..... 1236 <i>Mamatova Fazilat Ixtiyorovna, Jabborova Dilshoda Xolmamat qizi</i>
	Современные тенденции развития в подготовке юных волейболистов с использованием инновационных технологий ..... 1239 <i>Имомов Сирожиддин Илхомович</i>
	Современное развитие гандбола, основы технико-тактической подготовки и методика обучения в кружках ..... 1244 <i>Оринов Облакул Жумаевич</i>
	Теоретико-методические основы баскетбола и современные тенденции его развития ..... 1248 <i>Ачиллов Ойбек Хакимович</i>
	O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanishi: holat, muammolar va rivojlanish istiqbollari ..... 1252 <i>Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich, Raximjonova Maxliyoxon Zokirjon qizi</i>
	Sun'iy intellekt asosida talabalarning dasturlash kompetensiyalarini rivojlantirish ..... 1257 <i>Saidov Usmon Bahron o'g'li</i>
	Современные методы устранения заикания у подростков ..... 1260 <i>Абдухалимова Муниса Абдурашид кизи</i>
	O'quvchilarda innovatsion yondashuv orqali ma'naviy-axloqiy tarbiya berishning o'ziga xos xususiyatlari ..... 1264 <i>Xamidova Shaxnoza Nuraliyevna</i>
	Iqtidorli futbolchilarni tanlab olishning nazariy asoslari ..... 1268 <i>Salayev Taxirbek Kamiljanovich, Atajanov Adilbek Yuldashevich</i>
	Sun'iy intellektning talabalarda analitik fikrlashga ta'siri ..... 1274 <i>Abduhakimova Muslima Bahodir qizi</i>
	Raqamli interpretatsiya: vizual tahlil kompetensiyasini rivojlantirishda immersiv texnologiya va kognitiv yuklanishni optimallashtirish ..... 1277 <i>Anvarxo'jayeva Dilinur Otabek qizi</i>
	Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining sun'iy intellektdan foydalanish kompetensiyasini shakllantirish ..... 1282 <i>Artikova Nargiz Shuxratovna</i>
	Ekologik turizmning tabiatga ma'naviy-estetik munosabatni rivojlantirish imkoniyatlari ..... 1286 <i>Aymatov A. Q., Turayeva Dildora Shuhratovna</i>
	O'quvchilarda milliy tuyg'ularni shakllantirishning ilmiy-pedagogik asoslari ..... 1289 <i>Begmatova Nasiba Safarbayevna</i>
	Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda duduqlanishni korreksiyalashning pedagogik texnologiyasi ..... 1293 <i>Boxodirova Gulasalxon Ibroximovna</i>
	Jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish mashg'ulotlarida lotin va yunon terminlarining o'rni ..... 1296 <i>Burxonova Guyoxon Gulomovna</i>
	Ta'lim jarayonlarida sinergetik kompetensiyalash orqali integrativ yondashuvni amalga oshirish ..... 1300 <i>Haqberdiyev Baxtiyor Rustamovich</i>
	Montessori metodikasining tarixi, tamoyillari va ingliz tilini ikkinchi til sifatida o'qitishdagi o'ziga xos usullari ..... 1304 <i>Jo'raqulova Gulruh Murot qizi</i>
	Bo'lajak o'qituvchilarning ijtimoiy-pedagogik kompetentligini rivojlantirish holati va muammolari ..... 1307 <i>Karimov Ravshanbek Rizomatovich</i>
	Methodology for the Integrative Development of Students' Educational and Creative Activities in Teaching Fine Arts ..... 1312 <i>Kurbanova Shohsanam Bakhodirjon kizi</i>
	Kurash sport turining jismoniy tarbiya tizimida tutgan o'rni va uning rivojlanish omillari ..... 1315 <i>Mamadova Feruzaxon Mirzaaxmad qizi, Akbarova Nasibaxon Abdumalik qizi</i>
	Kurash sport turining texnik-taktik rivojlanishi va uning jismoniy tarbiyadagi pedagogik ahamiyati ..... 1319 <i>Mamadova Feruzaxon Mirzaaxmad qizi, Eminjonova Zahro Dilmurodjon qizi</i>
	Bo'lajak tarbiyachilarning intellektual qobiliyatini falsafiy bilimlar asosida rivojlantirish shakllari ..... 1323 <i>Mamatqulova Shaxnoza O'ktam qizi</i>

Using Debate, Role-Play, and Drama as Tools for Developing Oral Skills in English	1326
<i>Menglibekov Reynazar Mukhammetkarim-uli</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida supervayzerlik qobiliyatlarini rivojlantirishning psixologik determinantlari	1329
<i>Mirzayeva Muhayyo Ruziyevna</i>	
Methodology for Developing Patriotic Education in Students Through Ideas of National Heroism	1334
<i>Nomanova Ma'rifat Abdillayevna</i>	
Shaxsda kasbiy tafakkur namoyon bo'lishining psixologik mexanizmlari	1337
<i>Olimova Fotima Botirovna</i>	
Interaktiv ta'lim muhitida talabalarning badiiy-kompozitsion didini shakllantirish pedagogik mexanizmlari (rangtasvir fani misolida).....	1341
<i>Omonqulova Dildora Xusniddin qizi</i>	
Triz va kreativ pedagogika: boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirish	1348
<i>Ortiqova Zulfiya Nurmaxamatovna, Fayzullayeva Nazokat Uchqunovna</i>	
O'quvchilarni o'zbek xalq og'zaki ijodi namunalari vositasida vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayonlarini takomillashtirish	1351
<i>Qodirqulov Nodirbek Hamroqul o'g'li</i>	
Bo'lajak muhandislarning loyihalash-konstruktorlik ko'nikmasini rivojlantirishning muhim yo'nalishlari (muhandislik ta'lim yo'nalishlari misolida)	1355
<i>Salomov Ilhom Salimovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini PIRLS tizimi asosida baholashga o'rgatish	1359
<i>Samidjonova Muxabbat Xoliqjonovna</i>	
"Nurli maskan" ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida aniq va tabiiy fanlarni integrativ o'qitishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyat sifatida	1362
<i>Sobirova Mashxura Ubaydullayevna</i>	
Sun'iy intellekt va simulyatsion o'yinlardan foydalanib iqtisodiy tafakkurni shakllantirish metodikasi	1365
<i>Sodiqova Nigora Turayevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida virtual texnologiyalar vositasida axborot kompetentligini rivojlantirish tizimi	1368
<i>Suvonqulova Aziza Abdurazzoq qizi</i>	
Rahbarlarning psixologik farovonligi: oila-kasb muvozanati, oilaviy munosabat va kasbiy qoniqishning o'zaro ta'sir mexanizmlari.....	1371
<i>Teshayev Sobit Sodik o'g'li</i>	
Tibbiy ta'limda refleksiv ko'nikmalar: O'zbekiston va dunyo tajribasi	1374
<i>Toshmatova Moxizatxon Inomidin qizi</i>	
Boshlang'ich tayyorganlik bosqichidagi yosh voleybolchilarning mashg'ulot jarayonini texnik va taktik nazorat qilish metodikasi.....	1377
<i>Xakimov Saydullo Tulanboyevich</i>	
Kadrlarni boshqarishda strategik va tezkor qarorlar uyg'unligini ta'minlashning tashkiliy-boshqaruv asoslari	1380
<i>D. A. Xodjimatoeva</i>	
Jismoniy imkoniyatlari cheklangan yoshlar uchun sport va jismoniy faollikning ahamiyati	1385
<i>Zafar Xudaykulov</i>	
Raqamli texnologiyalar va innovatsion metodlar asosida ta'lim samaradorligini oshirish	1388
<i>Yusupova Munisa</i>	
Texnologik ta'lim jarayonida ixtirochilik va loyihalashtirish kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	1391
<i>Zokirova Nargiza Akbarjonovna</i>	
Til kompetentligining kognitiv tilshunoslik bilan aloqasi boshlang'ich sinflar misolida	1395
<i>Zokirova Sohiba Muhtoralievna, Madazimova Muxlisa Abdurashid qizi</i>	
Структура и основные характеристики креативности личности студентов педагогических вузов.....	1398
<i>Уразова Марина Батыровна, Соибова Толифа Дилмуродовна</i>	

IQTIDORLI FUTBOLCHILARNI TANLAB OLIHNING NAZARIY ASOSLARI

Salayev Taxirbek Kamiljanovich

P.f.b.f.d (PhD)

Ma'mun universiteti Umumkasbiy fanlar kafedrasasi dotsenti

Atajanov Adilbek Yuldashevich

Ma'mun universiteti Umumkasbiy fanlar kafedrasasi dotsenti

Annotatsiya: Maqolada futbolda iqtidorli futbolchilarni saralab olishning nazariy asoslari, ushbu yo'nalishda o'tkazilgan tadqiqotlar hamda ko'p yillik tayyorgarlik bosqichlarida iqtidorli futbolchilarni tanlab olish jarayonlari atroflicha o'rganilgan va tahlil qilingan. Ko'p yillik tayyorgarlik tizimida sportchilarni saralash, tanlab olish va tayyorlash bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlil qilinib, saralashning eng afzal deya e'tirof etilgan asosiy omillari ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: futbol, tayyorgarlik, murabbiy, sportchi, sport mahorati, yosh futbolchilar, sport maktablari.

Abstract: The article comprehensively examines and analyzes the theoretical foundations of selecting talented football players, the research conducted in this field, and the processes of identifying promising athletes throughout multi-year training stages. Scientific studies concerning the selection, identification, and preparation of athletes within the long-term training system are reviewed, and the key factors recognized as the most effective for talent selection are scientifically and theoretically substantiated.

Key words: football, training, coach, athlete, sports performance, young football players, sports schools.

Аннотация: В статье всесторонне изучены и проанализированы теоретические основы отбора талантливых футболистов, исследования, проведенные в данном направлении, а также особенности процесса отбора на многолетних этапах подготовки. Анализируются научные работы, посвященные вопросам отбора, селекции и подготовки спортсменов в многолетней системе тренировки, и научно-теоретически обосновываются основные факторы, признанные наиболее эффективными для качественного отбора.

Ключевые слова: футбол, тренировка, тренер, спортсмен, спортивное мастерство, молодые футболисты, спортивные школы.

KIRISH

Yosh futbolchilarni tanlash jarayoni tarixan bolalar maydonchasida eng chaqqon yoki jismonan epchil bolalarni aniqlash bilan cheklangan bo'lgan. Biroq zamonaviy futbol talablari shuni ko'rsatadiki, yuqori darajadagi mashg'ulotlar tizimiga jalb etiladigan yosh sportchilarning layoqatini baholashda ilmiy asoslangan mezonlardan foydalanish nihoyatda muhimdir. Shu bois, futbol bo'yicha iste'dodli sportchilarni aniqlash jarayoni tasodifiy kuzatishlarga emas, balki sport fiziologiyasi, biomexanika, psixologiya va pedagogik diagnostika kabi sohalarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar natijalariga tayangan holda amalga oshirilishi maqsadga muvofiq.

Demakki, yuqori sport mahoratiga erishish salohiyatiga ega bo'lgan yosh futbolchilarni erta bosqichda aniqlab olish ularning keyingi rivojlanish dinamikasini to'g'ri prognoz qilish imkonini beradi. Chunki o'rtacha qobiliyatga ega bo'lgan sportchilar, hatto puxta va uzoq muddatli tayyorgarlik jarayonidan o'tsalar ham, ulardan faqat ayrimlarigina yuqori natijalarga erisha oladi.

Shu nuqtai nazardan, tanlov jarayonining samaradorligini oshirish, tashxisdagi ehtimoliy xatoliklarni minimallashtirish va kelajakdagi yuqori malakali sportchilarni shakllantirish uchun ilmiy asoslangan metodikalarni ishlab chiqish zarur. Eng muhimi, futbol uchun optimal tanlov yoshini aniqlash – iste'dodni erta aniqlash va sportchining uzluksiz rivojlanish strategiyasini belgilashda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Futbolchilarni saralash jarayoni bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, iqtidorli yosh futbolchilarni erta bosqichda aniqlashda fiziologik, psixologik, texnik va antropometrik ko'rsatkichlarni kompleks baholash muhim hisoblanadi. Abdullayev va Xonkeldievning jismoniy tarbiya nazariyasiga oid ilmiy qarashlarida sport tanlovi jarayoni sportchining yoshiga mos ravishda harakat ko'nikmalari, jismoniy sifatlar va funksional tayyorgarlik darajasini tizimli o'rganish orqali amalga oshirilishi kerakligi ta'kidlanadi. Platonov o'z tadqiqotlarida sport ixtisoslashuvi va tanlov jarayoni ko'p yillik tayyorgarlikning ajralmas qismi ekanini, bunda markaziy asab tizimi, mushak faoliyati va sport mashg'ulotlariga moslashuv kabi omillar hal qiluvchi ahamiyat kasb etishini ilmiy asoslab bergan.

Mazkur yo'nalishda Akramov, Mahkamjonov va Nurimov tomonidan olib borilgan tadqiqotlar esa futbolchilarni tanlab olishda texnik-taktik ko'nikmalar, qaror qabul qilish tezligi, koordinatsiya va psixomotor reaksiyaning shakllanganlik darajasi muhim diagnostik mezonlar ekanini tasdiqlaydi. Mualliflar futbolga xos harakatlarni o'zlashtirish sur'ati, yuklamaga moslashuv, tezkor-kuch sifatleri va tana tuzilishining mosligi iqtidorli yosh futbolchilarni oldindan ajratib olish imkonini beruvchi asosiy ko'rsatkichlardan biri ekanini ilmiy xulosalar bilan yoritgan. Umuman olganda, mavjud ilmiy adabiyotlar futbolchilarni saralashning samaradorligi faqatgina jismoniy parametrlar emas, balki texnik, psixologik va funksional ko'rsatkichlarning kompleks bahosi orqali aniqlanishini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi yosh futbolchilarning iqtidorini aniqlashga xizmat qiluvchi ma'lumotlarni yig'ish va ularni tahlil qilishning ilmiy asoslangan usullariga tayandi. Ma'lumotlar sport maktablariga qabul jarayonida o'tkazilgan kuzatishlar, pedagogik diagnostika, jismoniy sifatlarini aniqlovchi testlar, texnik ko'nikmalarni baholash mashqlari, psixologik kuzatuvlar hamda antropometrik o'lchovlar orqali to'plandi. Fiziologik ko'rsatkichlar puls, nafas soni, yuklamaga moslashuv va tiklanish dinamikasi asosida qayd etildi. Olingan ma'lumotlar statistik tahlil, solishtirish, dinamik o'zgarishlarni kuzatish va korelatsion tahlil orqali qayta ishlanib, yosh futbolchilarning salohiyati, rivojlanish sur'atlari va tanlov samaradorligi ilmiy asosda baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tajribalardan kelib chiqib, sport maktablariga yosh futbolchilarni saralash jarayonining yosh xususiyatlari bilan bog'liq ilmiy asoslari amaliy tajriba va ilmiy tadqiqotlar natijalari yosh futbolchilarni tanlab olish jarayonini 9–10 yoshdan boshlab tashkil etishning maqsadga muvofiqligini ko'rsatadi. Chunki mazkur yosh davrida bolalarda yurak-qon tomir tizimi, nafas olish apparati va mushak faoliyatining funksional imkoniyatlari yetarlicha shakllangan bo'lib, ular murakkab bo'lmagan umumrivojlantiruvchi va maxsus mashg'ulotlarda faol ishtirok eta oladilar.

9–10 yoshli o'g'il bolalarda markaziy asab tizimi yetarli darajada rivojlangan bo'lib, ular futbolga xos bo'lgan asosiy texnik harakatlar – to'pni qabul qilish, uzatish, dribling, zarba berish, koordinatsion kombinatsiyalarni tezroq va samarali o'zlashtira olish qobiliyatiga ega bo'ladilar. Ushbu yosh davrida psixomotor reaksiyaning shakllanishi, tezkorlik, muvozanat va moslashuvchanlik ko'rsatkichlarining jadalligi futbol texnikasi uchun zamin yaratadi.

Mutaxassislarning fikricha, yuqori malakali futbolchini tayyorlash uchun kamida 8–10 yillik uzluksiz va bosqichma-bosqich murakkablashadigan mashg'ulotlar tizimi zarur. Shu boisdan mashg'ulotlarni 9–10 yoshdan boshlab futbolchining texnik-taktik salohiyatini to'liq shakllantirish, jismoniy sifatlarini optimal rivojlantirish va uzoq muddatli sport rejasini amalga oshirish uchun eng maqbul start nuqtasi hisoblanadi.

Biroq tanlov jarayoni 9–10 yosh bilan cheklanib qolmaydi. Yuqori darajadagi sport natijalariga erishish salohiyati ko'p yillik kuzatuvlar, kompleks diagnostika va o'sish dinamikasini tizimli baholash orqali aniqlanadi. Chunki 10–16 yosh oralig'ida bolalarning jismoniy, fiziologik va psixologik rivojlanishida sezilarli o'zgarishlar yuz beradi. O'smirlik davrida organizmning gormonal fonidagi o'zgarishlar, psixologik barqarorlikning notengligi, motivatsiya va xarakter sifatlarining shakllanishi sport faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, 10 yoshdagi bolaning kelajakdagi ishchanlik qobiliyati, sportga moslashuv darajasi yoki yuqori sport natijasiga erishish ehtimolini aniq prognoz qilish qiyin. Chunki individual o'sish sur'atlari, irsiy omillar, sport muhitining ta'siri, murabbiylik mahorati va pedagogik yondashuv kabi omillar sportchining keyingi rivojlanishini sezilarli darajada belgilaydi.

Shunga qaramay, saralash jarayonida bolaning ayni paytdagi jismoniy tayyorgarligi, texnik ko'nikmalarga ega bo'lish darajasi, tana tuzilishi, fiziologik ko'rsatkichlari, koordinatsion qobiliyatlari kabi mezonlarni aniqlash asosiy diagnostik bosqich sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur mezonlar sport maktablariga qabul qilishda boshlang'ich seleksiya uchun asos bo'lsa-da, keyingi yillarda muntazam monitoring, individual rivojlanish pasporti va test natijalari orqali tanlov jarayoni takomillashtirib borilishi lozim.

Yuqorida keltirilgan ilmiy-nazariy mulohazalardan kelib chiqib, futbolchilarni saralash jarayoni qisqa muddatli baholash emas, balki bolalik davridan o'smirlilikning yakunigacha davom etadigan, ko'p bosqichli va tizimli jarayon sifatida qaralishi lozim. Chunki sport natijasining yuqori darajada shakllanishi biologik rivojlanish bosqichlari va individual psixofiziologik omillar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularni qisqa fursatda aniqlashning imkoni yo'q.

Tanlovning birinchi bosqichi odatda sport maktablariga qabul jarayonida amalga oshiriladi. Bu bosqichda ilmiy asoslangan, validligi yuqori bo'lgan testlar orqali futbolga ixtisoslashuvga moyil, koordinatsion, tezkorlik va umumiy jismoniy tayyorgarlik ko'rsatkichlari yuqori bo'lgan bolalar ajratib olinadi. Shu bilan birga, texnik ko'nikmalarni tez o'zlashtirish salohiyati, psixomotor reaksiya darajasi va harakat uyg'unligi ham alohida baholanadi. Mazkur bosqich saralashning boshlang'ich filtri bo'lib xizmat qiladi.

Ikkinchi bosqich esa qabul sinovlari natijasida saralangan o'quvchilar orasidan istiqbolli sportchilarni aniqlashga qaratilgan. Bu bosqichning o'ziga xosligi shundaki, baholash jarayoni faqat bir martalik testlar bilan cheklanmaydi, balki maxsus mashg'ulotlar davomida uzoq muddatli pedagogik kuzatuvlar, dinamik testlar, yuklamaga moslashuv ko'rsatkichlari va o'zlashtirish tezligini tahlil qilish kabi mezonlarga asoslanadi. Aynan uzoq muddatli monitoring yosh futbolchining haqiqiy rivojlanish potensialini aniqlashda asosiy omil sifatida e'tirof etiladi.

Uchinchi bosqich yuqori mahoratga erishish salohiyatiga ega bo'lgan futbolchilarni aniqlashni o'z ichiga oladi. Bu bosqich odatda sport maktablarining o'quv-mashg'ulot jarayonida qatnashayotgan yoki futbol klublarida muntazam ravishda ishtirok etib kelayotgan o'smir yoshdagi sportchilarga nisbatan amalga oshiriladi. Bu bosqichda texnik-taktik tafakkur darajasi, o'yin paytidagi qaror qabul qilish tezligi, o'yin intuitsiyasi, stressga moslashuvchanlik, raqobatbardoshlik, tana tuzilishi va fiziologik salohiyat kabi yuqori darajali ko'rsatkichlar chuqur tahlil qilinadi. Shu orqali kelgusida professional futbolga kirib borishi mumkin bo'lgan sportchilar aniqlanadi.

Tanlovning barcha bosqichlarida quyidagi asosiy jihatlar e'tiborga olinishi zarur:

- yosh sportchilarning biologik yoshi va biologik o'sish sur'atlari;
- psixologik barqarorlik, motivatsiya va shaxsiy xarakter xususiyatlari;
- texnik-taktik o'sish dinamikasi;
- yuklamaga moslashuv va sport jarohatlariga moyillik darajasi;
- individual rivojlanish pasporti asosida muntazam monitoring natijalari.

Shunday qilib, yosh futbolchilarni tanlash jarayonini bosqichma-bosqich, ilmiy mezonlar asosida tashkil etish sport maktablari va klublarda yuqori salohiyatli futbolchilarni aniqlash va tayyorlashda eng muhim uslubiy tamoyil hisoblanadi.

Fiziologik jihatlar, avvalo, futbolchilarning fiziologik ko'rsatkichlarini aniqlaydi. Hamma bolalar qabul sinovlarigacha umumiy tibbiy ko'rikdan o'tadilar. Kimki qabul sinovlaridan o'tib sport maktabiga qabul qilingan bo'lsa, muntazam tibbiy ko'rikdan o'tib boradilar. Hozirgi paytgacha bizga ko'p sonli guruhlarining katta tekshiruvini o'tkazish mumkin bo'lgan ko'rik uslubi ma'lum emas. Muammo shundan iboratki, zamonaviy tibbiy ko'rikda faqatgina kim sog'lomligini va sportga loyiqligini aniqlash mumkin. Lekin bu hali fiziologik ko'rsatkichlar bo'yicha futbolga loyiq degan javob emas.

Fiziologik jihatlar yosh futbolchilarning sport faoliyatiga moslashuv darajasini, organizmning funksional imkoniyatlarini va yuklamalarga bardoshlilik salohiyatini aniqlashda muhim o'rin tutadi. Tanlov jarayonining dastlabki bosqichida barcha bolalar umumiy tibbiy ko'rikdan o'tadi. Ushbu ko'rikning asosiy vazifasi – bolaning sog'lomligini, harakat faoliyati bilan shug'ullanishga ruxsat etilishini va sport o'quv mashg'ulotlariga kirish uchun umumiy fiziologik tayyorgarligini tasdiqlashdan iborat.

Sport maktabiga qabul qilingan bolalar esa muntazam ravishda chuqurlashtirilgan tibbiy ko'rikdan o'tib boradilar. Bu ko'riklar yurak-qon tomir tizimi faoliyati, nafas olish apparatining sig'imi, mushak-skelet tizimining holati, tiklanish jarayonlari, biomexanik ko'rsatkichlar va organizmning umumiy adaptatsion imkoniyatlarini muntazam monitoring qilish imkonini beradi. Biroq mavjud amaliyot shuni ko'rsatadiki, katta yosh guruhlari bo'yicha kompleks fiziologik tekshiruvlar o'tkazishga mo'ljallangan universal, yuqori aniqlikdagi diagnostika uslublari hali to'liq ishlab chiqilmagan.

Asosiy muammo shundaki, zamonaviy tibbiy ko'riklar asosan bolaning sog'lom yoki sog'lom emasligini, sport bilan shug'ullanishga ruxsat berilishini aniqlaydi, xolos. Bunday tekshiruvlar organizmning umumiy holatini baholaydi, ammo futbol uchun zarur bo'lgan maxsus fiziologik parametrlarni – masalan, anaerob va aerob quvvat sig'imi, mushak tolalari tarkibi, koordinatsion moslashuv, tez-tez takrorlanadigan yuklamaga moslashish darajasi, mushaklar tiklanish tezligi yoki yuqori intensivlikdagi harakatlarga chidamlilik – to'liq ochib bera olmaydi.

Shu sababli, tibbiy ko'rikdan muvaffaqiyatli o'tgan bola fiziologik jihatdan sog'lom bo'lishi mumkin, biroq bu hol uning aynan futbol sporti uchun biologik va funksional jihatdan mos ekanini bildiradigan to'liq mezon bo'la olmaydi. Sportga ixtisoslashuv uchun zarur bo'lgan fiziologik ko'rsatkichlar kompleks diagnostika asosida aniqlanadi. Bunday diagnostika mushak faoliyatining quvvati, markaziy asab tizimining tezkorligi, yurakning adaptatsiya koeffitsienti, maksimal kislorod iste'moli (VO_2 max), o'yin davomida organizmning tiklanish dinamikasi va charchoqqa bardoshlilik kabi ko'rsatkichlarni o'z ichiga oladi.

Demak, futbolchilarni saralashda faqat umumiy tibbiy ko'rik yetarli emas; sport fiziologiyasi, funksional diagnostika va yuklamaga javob reaksiyasini baholashga asoslangan chuqur ilmiy yondashuv zarur. Faqat shunda yosh futbolchilarning haqiqiy sport salohiyatini aniq prognoz qilish va ularga individual tayyorgarlik dasturlarini ishlab chiqish imkoniyati yuzaga keladi.

Antropometrik ko'rsatkichlar – ya'ni bo'y-bast, tana massasi, ko'krak qafasi aylanasi, elkalar kengligi, bo'ksa (son) hajmi va tana proporsiyalari – yosh futbolchilarning sportga moslashuv darajasini baholashda muhim ilmiy mezonlardan biri hisoblanadi. Garchi jismoniy tuzilishning futbolga layoqatni belgilovchi hal qiluvchi omil sifatida qaralishi ilmiy nuqtai nazardan unchalik to'g'ri bo'lmasa-da, antropometrik parametrlar sportchining yuklamani qabul qilish qobiliyati, harakat texnikasi va o'yin jarayonidagi funksional qulaylikka sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Hozirgi kungacha futbolchilarni saralash jarayonida antropometrik adaptatsiya masalalari yetarli darajada chuqur o'rganilmagan bo'lsa-da, mavjud ilmiy adabiyotlar va amaliy kuzatuvlar quyidagi xulosalarni ilgari suradi:

- antropometrik ko'rsatkichlar futbolga qat'iy yo'l ochuvchi yoki yo'ldan chetlatuvchi mezon emas;
- biroq ular yuklama bardoshlilikini, jarohatlanish xavfi darajasini, tezkorlik va kuch sifatlarining shakllanish sur'atlarini aniqlashda muhim axborot beradi;
- tanlov jarayonida tana tuzilishining umumiy mutanosibligi, mushak-skelet tizimining rivojlanish darajasi va o'sish sur'atlari e'tiborga olinishi shart.

Amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, jismonan kuchli, mushaklari yaxshi rivojlangan, tana tuzilishi baquvvat bo'lgan bolalar yuklamalarga tezroq moslashadi, mashg'ulotlardan tiklanish jarayoni sur'ati yuqoriroq bo'ladi va musobaqa faoliyatida o'zini ancha ishonchli tutadi. Bunday sportchilar odatda tezkor-kuch tayyorgarligi bilan bog'liq mashqlarni yengil o'zlashtiradilar, takroriy kuchlanishlarga bardoshli bo'ladilar va futbolga xos dinamik harakatlarni samarali bajaradilar.

Biroq shu bilan birga, jismoniy rivojlanishi o'rtacha yoki nisbatan sustroq bo'lgan bolalarning yuqori malakali sportchi darajasigacha yetishishi ehtimolini inkor etib bo'lmaydi. Chunki futbol o'yinida mahoratni belgilovchi asosiy omillar – texnik mahorat, o'yin tafakkuri, koordinatsion qobiliyat, taktika tushunchasi va ruhiy barqarorlik – antropometrik o'lchamlardan ko'ra ancha muhim hisoblanadi.

Shuningdek, o'smirlilik davrida tana tuzilishining keskin o'zgarishi, mushak massasining tabiiy ortishi, vegetativ tizimning qayta moslashuvi ba'zi o'smirlarning kechroq "ochilishini" ta'minlab, ularni keyinchalik yuqori darajali sportchiga aylanishiga yordam beradi.

Shuning uchun futbolchilarni saralashda antropometrik ko'rsatkichlar muhim ahamiyatga ega bo'lsa-da, ular hech qachon asosiy yoki yagona mezon sifatida baholanmasligi kerak. Optimal yondashuv – antropometrik, fiziologik va psixologik ko'rsatkichlarning birgalikda kompleks diagnostikasi asosida yosh futbolchining sport salohiyatini prognoz qilishdir. Bu esa tanlov jarayonining ilmiy asoslangan, xolis va uzoq muddatli samaradorligini oshiradi.

Psixologik, pedagogik jihatlar. Tanlovda bola xarakteriga xos bo'lgan, uning aqliy qobiliyatlariga katta ahamiyat beriladi. Tajribalar birinchi navbatda aqlli va irodasi kuchli o'g'il bolalarni qabul qilish kerakligini tasdiqlaydi.

Jismoniy rivojlanish jihatlari. Ayni paytda yugurishda yuqori tezkorlikka va katta chidamkorlikka ega futbolchilar kerak. Shuning uchun qabul imtihonlarida futbol uchun zarur jismoniy ma'lumotlarni aniqlashga katta ahamiyat beriladi.

Texnik tayyorgarlik jihatlari. Sport maktablari qabul sinovlariga yetarli darajada texnik ko'nikmalarga ega bo'lmagan qobiliyatli bolalar juda ko'p keladi. Bunday vaziyatlarda murabbiyga kelgusida shunday bolalar bilan ish olib borish mumkinligini tezkor aniqlash juda qiyin.

Hozirgi paytda sport maktablariga qabul sinovlari asosida qabul qilinadi. Odatda sport maktablari yon atrof-dagi, uning ta'sir doirasidagi hududlarni qamrab olishga harakat qiladi. Lekin hozirga qadar ko'p sonli bolalar ichida tanlovni amalga oshirish uchun sport maktablari qabul sinovlariga barcha bolalarni jalb qilishning ilojisi bo'lmagan.

6–14 yoshli bolalar umumta'lim maktablariga boradilar, demak tanlovni tashkil qilish ishlarini shundan kelib chiqib amalga oshirish maqsadga muvofiq. Shuning uchun tanlov asosan maktablarda o'tkazilishi lozim. Aynan shu maqsadda mamlakatni shartli uchastkalariga bo'lish lozim. Eng kichik tanlov birligi boshlang'ich maktablarda va shu yerdan keyingi qadamlar boshlanadi.

Hilma-hil sport turlarini takomillashtirish individning biron bir sport faoliyati turidan bittasida mahoratga erishishi uchun imkoniyatlarni kengaytiradi. Shaxs xususiyatlari va jismoniy sifatlarning biron bir sport turiga nisbatan kuchsiz namoyon bo'lishiga, sport qobiliyati mavjud emas deb qarab bo'lmaydi. Bir sport faoliyati turi uchun afzallik alomatlari kam bo'lsa, boshqasi uchun to'g'ri kelishi va yuqori natijalarni ta'minlashi mumkin (1–4).

Shuning uchun sport qobiliyatlarini bashorat qilish faqat tanlov tizimi uchun xos umumiy holatlardan kelib chiqib, alohida tur yoki guruh sport turiga nisbatan amalga oshirilishi mumkin. Sport qobiliyati ko'p jihatdan stabilligi va konservativligi bilan farq qiluvchi irsiy layoqatga bog'liq. Shuning uchun sport qobiliyatini bashorat qilishda, avvalo, kelgusi sport faoliyati muvaffaqiyatlariga sabab bo'ladigan nisbatan kam o'zgaruvchan alomatlarni e'tiborga olish lozim.

Shug'ullanuvchilar organizmiga qo'yilayotgan yuqori talablarda nasliy alomatlar roli maksimal darajada ochib berilayotgan bo'lsa, demak yosh sportchilar faoliyatini baholashda yuqori muvaffaqiyat darajasiga mo'ljal qilish zarur. Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, yosh sportchilarni tanlash muammolari bir qator tadqiqot uslubiyatlarini qo'llash asnosida kompleks hal qilinishi lozim.

Sport maktablariga tanlovning birinchi bosqich uslubiyati bolaga sport turini to'g'ri tanlashga yordam berish vazifasini hal qiladi. Bu vazifaning to'g'ri yechimi nafaqat sport maktablari va alohida murabbiylar ishining samaradorligini oshiradi, balki chuqur ijtimoiy ahamiyatga ega ekanligini bildiradi. Bolaning kelajakdagi sport muvaffaqiyatlarini aniqlovchi asosiy holatlardan biri mashg'ulotlarga kirishish yoshi hisoblanadi. Aynan shu yoshda ko'pgina xorij sportchilari mashg'ulotlarga kirishganlar. Bu yosh chegarasidan oshgan kishilarni sport seksiyalariga qabul qilishdan bosh tortish kerak degani emas.

Mashg'ulotlarga kirishish va sport turlariga moslashuv bo'yicha Platonov (1997) ma'lumotlariga ko'ra, turli sport turlarida mashg'ulotlarga kirishish yoshi jismoniy, psixologik va koordinatsion rivojlanish xususiyatlariga bog'liq bo'lib, ayollar va erkaklar uchun sezilarli farq qiladi.

Turli hil sport turlarida mashg'ulotlarga kirishish yoshi (Platonov 1997 bo'yicha)

Sport turi ayollar	erkaklar	ayollar
Suzish	9-11	8-11
Baydarkada eshkak eshish	13-16	13-16
Velosport	14-16	14-16
100-400 m yugurish	13-14	13-14
Sport gimnastikasi	8-9	6-8
Badiiy gimnastika		6-8
Kurash	12-14	
Voleybol	12-14	11-13
Futbol	12-14 -	

Ushbu ma'lumotlar yoshga mos sport mashg'ulotlarini tashkil etish muhimligini ko'rsatadi. Shu sababli sport maktablarining rahbariyati va murabbiylar quyidagi jihatlarni hisobga olishlari lozim:

- Yoshning sport qobiliyatlarini prognozlashdagi ahamiyati.** Bolaning yoshiga qarab sport qobiliyatlarini ilgari bashorat qilish imkoniyati pasayadi. Shu bois, erta bosqichlarda sportchilarning jismoniy va koordinatsion imkoniyatlarini individual monitoring asosida baholash zarur.
- Mashg'ulotlarning organizmga yuklamasi.** Zamonaviy sport mashg'ulotlari sportchining organizmiga yuqori talab qo'yadi. Shu sababli, erta yoshdan intensiv mashg'ulotlarga kirishgan bolalar ko'pincha sport faoliyatini erta tark etadilar.
- Ba'zi sport turlarida boshlanish yoshi.** Ayrim sport turlariga, masalan, suzish va gimnastika, bolalarni 3–5 yoshdan o'rgatish amaliyoti mavjud. Biroq bu yoshdagi bolalar bilan yo'naltirilgan sport mashg'ulotlarini olib borish tabiiy rivojlanish va sog'liq uchun xavf tug'diradi. Shu sababli mashg'ulotlarning intensivligi va yuklamasi bolaning fiziologik rivojlanishiga mos ravishda bosqichma-bosqich oshirilishi kerak.

Shunday qilib, mashg'ulotlarga kirishish yoshini belgilash va sport turlariga moslashtirish jarayonida biologik rivojlanish, koordinatsion va jismoniy tayyorgarlik, shuningdek psixologik barqarorlikni hisobga olish

ilmiy jihatdan asosli hisoblanadi. Bu yondashuv sportchilarning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlash va sportda yuqori natijalarga erishish imkoniyatini oshiradi.

1. **Tezkorlik va tezkor-kuch xususiyatlari** – futbol o'yinidagi harakatlarni bajarish tezligi, qaror qabul qilish sur'ati va kuchni moslashtirish qobiliyati;
2. **Koordinatsion qobiliyatlar** – muvozanat, moslashuvchanlik, qaror qabul qilish va texnik harakatlarni uyg'un bajarish darajasi;
3. **Texnik usullarni o'zlashtirish sur'ati va sifati** – to'p bilan ishlash, dribling, uzatish va zarba berish kabi texnik ko'nikmalarni o'zlashtirish darajasi;
4. **Psixologik tavsiflar** – motivatsiya, stressga bardoshlilik, e'tibor va o'yin tafakkuri, bu esa futbolchilar ehtimoliy faoliyat samaradorligini prognoz qilish imkonini beradi;
5. **Musobaqa faoliyati tavsifi** – o'yin paytida amalga oshirilgan harakatlar, qarorlar va taktika elementlarining tahlili.

Shunday qilib, yuqorida sanab o'tilgan ko'rsatkichlar yosh futbolchilarda tanlov samaradorligini baholash va ularning kelajakdagi sport natijalarini yuqori aniqlik bilan prognoz qilish imkonini beruvchi asosiy parametrlardir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqorida bayon etilganlardan kelib chiqib, quyidagicha xulosa qilish mumkin: oxirgi o'ttiz yilda bajarilgan tadqiqot natijalari asosida sport tanlovi nazariyasi va uslubiyati bo'yicha bir qator isbotlangan tushunchalar shakllangan.

Yosh futbolchilarni tanlash jarayoni – ko'p bosqichli, uzoq muddatli va ilmiy asoslangan jarayon bo'lib, u fiziologik, antropometrik, psixologik va texnik-taktik ko'rsatkichlarni birgalikda baholashga tayangan holda amalga oshirilishi lozim.

Tanlovning samaradorligini oshirish uchun:

1. Mashg'ulotlarni 9–10 yoshdan boshlash;
2. Kompleks testlar va tibbiy ko'rik orqali fiziologik tayyorgarlikni baholash;
3. Antropometrik ko'rsatkichlarni nazorat qilish;
4. Tanlov bosqichlarini – qabul sinovlari, uzoq muddatli kuzatuvlar va yuqori mahoratga ega sportchilarni aniqlash – amalga oshirish;
5. Individual rivojlanish monitoringini olib borish – tavsiya etiladi.

Ushbu yondashuv yosh futbolchilarning sport salohiyatini to'liq aniqlash va ularni yuqori malakali sportchilarga aylantirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullayev A., Xonkeldiev Sh. Jismoniy tarbiya nazariyasi va uslubiyati. Darslik. – Toshkent: O'zDJTI nashriyot-matbaa bo'limi, 2005 – 269 b.
2. Платонов В. Н. Физическая культура и спорт: Теория и методика. – Москва: Физкультура и спорт, 1997.
3. Akramov R. A. Futbol. Darslik. – Toshkent, 2006.
4. Mahkamjonov K. M. Futbol o'yin texnikasi. Metodik qo'llanma. – Toshkent, 1999.
5. Nurimov R. I., Abidov Sh. U., Nurimov Z. R., Davletmuradov S. R. Sport va milliy o'yinlar (Futbol). Darslik. – Toshkent: ITA-PRESS, 2015.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.